

Herodot, Historien: Die Schlacht bei den Thermopylen (7.175-228)

Die Perser unter Xerxes sind auf dem Marsch gegen Griechenland. Sie marschieren nördlich um das Ägäische Meer herum, während ihre Flotte in Küstennähe mitsegelt. Immer wieder berichtet Herodot von ungünstigen Vorzeichen und warnenden Worten kluger Berater, die von Xerxes nicht beachtet werden.

An diesem Punkt des Berichts hat die Invasionsmacht mit der berühmten Schiffsbrücke bei Abydos bereits den Hellespont überquert. Ein so großes Heer aufzuhalten kann nur gelingen, wenn man es an einem schmalen Ort abfängt. Es gibt drei Optionen: den Tempe-Pass an der Nordgrenze Thessaliens, den Pass an den Thermopylen und den Isthmos von Korinth. Eine Stellung an Letzterem würde die Aufgabe des griechischen Kontinents bedeuten; Sparta müsste sich dann allein gegenüber Persien behaupten; deshalb wird diese Möglichkeit verworfen. Zunächst stationieren sich 10000 Mann bei Tempe, doch der Makedonier Alexander rät zum Rückzug; man würde dort bzw. im dahinterliegenden Tal von den Persern einfach überrannt werden. Thessalien, nun schutzlos, wechselt auf die Seite der Perser. Die Truppen ziehen sich zum Isthmos zurück, wo über das weitere Vorgehen beraten wird.

So könnte ein antikes Portrait von Herodot ausgesehen haben. Was ist zu erkennen?

Quelle:

<http://www.reportret.info/gallery/herodotos1.html>

Die wichtigsten Unterschiede zum attischen Dialekt

oft kein Augment

Dat. Pl. der O-/A-Deklination

ᾶ purum

oft keine Kontraktion

ου, αυ

ε + ο

σσ statt ττ

οὐ, οἶ, μιν

σφρων, σφι(σι), σφραα

das Relativpronomen gleicht oft dem Artikel

Psilose (Wegfall der Behauchung)

-οισι/-ησι

wird immer zu η

πλέειν; ἐών statt ὦν

ω (ῶν, ἐωτῶν, θωμάζω)

kontrahiert zu ευ (μευ, ἔθει)

φυλάσσονται

statt αὐτοῦ, αὐτῶ, αὐτόν

statt αὐτῶν, (ἐ)αὐτοῖς/(ἐ)αὐταῖς, αὐτούς/αὐτάς

τῆ statt ἧ

ἀπικέσθαι, δέκεσθαι

Text (mit Auslassungen)

Herodotus, *The Histories*, ed. A. D. Godley, Cambridge (Harvard University Press) 1920

Online:

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0125%3Abook%3D7%3Achapter%3D175>

Die Beratung (7.175-177)

7.175.1 Οἱ δὲ Ἕλληνες¹ ἐπέιτε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἴσθμόν, ἐβουλεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, τῆ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἷοισι χώροισι. Ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο² τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι· στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο εὐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ ἄμα

¹ οἱ Ἕλληνες Damit sind sicher nicht die zurückkehrenden Truppen gemeint, sondern ein strategischer Rat, dessen Zusammensetzung nicht ganz geklärt ist.

² ἐγένετο = ἐγένετο

ἀγχοτέρη¹ τῆς ἑωυτῶν· 7.175.2 τὴν δὲ ἀτραπόν², δι' ἣν ἤλωσαν οἱ ἄλόντες Ἑλλήνων ἐν
 5 Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ἤδεσαν εὐῶσαν πρότερον, ἣ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο
 Τρηχινίων. Ταύτην ὧν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν μὴ παριέναι³ ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν
 βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἰστιαιώτιδος⁴ ἐπὶ Ἄρτεμισιον. Ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ⁵
 τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἔοντα.

Es folgt eine Beschreibung der Kampfschauplätze. Artemision ist ein Strand an der Küste der Insel Euböia, gelegen an einer Meerenge der Thrakischen See. Seinen Namen hat es von einem Artemis-Heiligtum. Hier soll die griechische Flotte die persische und damit Xerxes' Verstärkungs- und Versorgungs-truppen abfangen, die von Norden her kommen und von hier aus durch den Sund zum Landheer stoßen wollen.

Der Pass bei den Thermopylen ist etwa 5 Kilometer lang. Seine Zugänge sind laut Herodot sehr schmal, nur jeweils einen Wagen breit. Von der einen Seite begrenzt ihn ein Ausläufer des Oita-Gebirges, auf der anderen Seite Sumpf und Meer. Der Pass ist nach den heißen Quellen benannt, die sich im inneren Bereich befinden. Dort war auch eine alte Schutzmauer bereits wieder instandgesetzt worden, die die Phoker einst an der westlichen Seite des Passes zum Schutz gegen die Thessalier errichtet hatten. Über das Dorf Alpenoi östlich des Passes konnte das Heer sich verpflegen.

7.177.1 Οἱ μὲν νυν χώροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδαιοι· πάντα γὰρ προσκεψάμενοι
 10 καὶ ἐπιλογισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἕξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτη σφι ἔδοξε⁶
 δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ὡς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἔοντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες⁷
 ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐστρατεύοντο αὐτῶν οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ'
 Ἄρτεμισιον.

Im hier ausgelassenen Teil hören wir vom Rat des Orakels von Delphi und einem weiteren Götterspruch an die Griechen, den Winden zu opfern, und wie ein plötzlich aufkommender Sturm mindestens 400 persische Schiffe vernichtet, während sie versuchen, nach Artemision zu gelangen.

In den Bericht eingebettet gibt Herodot eine Aufstellung und Einschätzung der Größe des persischen Heers samt Tross und stellt die – unbeantwortet bleibende – Frage, wie eine so ungeheure Menge an Menschen und Tieren sich während des Marschs verpflegen konnte.

Die Perser marschieren unterdessen weiter nach Malis; der Bericht ist mit lokalen Legenden geschmückt. Zuletzt folgt eine Beschreibung der Landschaft: Malis ist eine Ebene, um einen Meerbusen herum gelegen, an einigen Stellen geräumig, an anderen eng von Gebirge begrenzt.

¹ ἀγχοτέρος + G.

näher

² ἡ ἄτραπος

Umweg, Schleichweg (der Weg, den die Perser schließlich nahmen)

³ παρ-ιέναι

Achtung! Von welchem Verb?

⁴ Ἰστιαιώτις

die Gegend um Hestiaia im Norden Euboias, nicht zu verwechseln mit der Histiaiotis im Norden Thessaliens.

⁵ ἀγχοῦ + G.

nahe

⁶ προσκεψάμενοι καὶ ἐπιλογισθέντες ... ταύτη σφι ἔδοξε: Anakoluth

⁷ δια-λύομαι D.P.

aufbrechen

Die Lager; Auflistung der griechischen Truppen (7.201-203)

7.201.1 Βασιλεύς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηκινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν
15 τῇ διόδῳ. Καλέεται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν
ἐπιχωρίων¹ καὶ περιοίκων Πύλαι. Ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις,
ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορέην ἄνεμον ἔχόντων πάντων μέχρι Τρηχίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς
νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου. 7.202.1 Ἦσαν δὲ οἶδε Ἑλλήνων οἱ
ὑπομένοντες τὸν Πέρσῃ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὀπλίται καὶ Τεγεητέων καὶ
20 Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέρων, ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας εἴκοσι καὶ ἑκατόν, καὶ ἐκ τῆς
λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων, ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ Φλειοῦντος
διηκόσιοι καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. Οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρήσαν, ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν
Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. 7.203.1 Πρὸς τούτοις ἐπὶ κλητοὶ² ἐγένοντο
Λοκροὶ τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῆ καὶ Φωκῆων χίλιοι. Αὐτοὶ γὰρ σφέας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο,
25 λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὡς αὐτοὶ μὲν ἦκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων
προσδόκιμοι³ πᾶσαν εἶεν ἡμέρην, ἢ θάλασσά τε σφί εἴη ἐν φυλακῇ ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρομένη
καὶ Αἰγινήτων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καὶ σφί εἴη δεινὸν⁴ οὐδέν· 7.203.2 οὐ
γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον, εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα οὐδὲ ἔσεσθαι,
τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη⁵, τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτῶν μέγιστα. Ὀφείλειν ὦν καὶ
30 τὸν ἐπελαύνοντα ὡς ἔοντα θνητὸν ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν⁶ ἄν. Οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβοήθειον
ἐς τὴν Τρηχίνα.

Vorstellung des Leonidas (7.204-205.1)

7.204.1 Τούτοις ἦσαν μὲν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας⁷ ἐκάστων, ὁ δὲ θωμαζόμενος
μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδew τοῦ

¹ ἐπι-χώριος einheimisch
² κλητός Verbaladjektiv zu καλέω
³ προσ-δόκιμος zu erwarten
⁴ δεινόν hier: zu befürchten
⁵ συμ-μείγνυμι dazumischen
⁶ ἀπὸ τῆς δόξης πεσεῖν der Erwartung nicht gerecht werden
⁷ πόλιας = att. πόλεις

Λέοντος τοῦ Εὐρυκρατίδew τοῦ Ἀναξάνδρου τοῦ Εὐρυκράτεος τοῦ Πολυδώρου τοῦ Ἀλκαμένεος τοῦ
 35 Τηλέκλου τοῦ Ἀρχέλεω τοῦ Ἡγησίλεω τοῦ Δορύσσου τοῦ Λεωβώτεω τοῦ Ἐχεστράτου τοῦ Ἥγιος τοῦ
 Εὐρυσθένεος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὑλλου τοῦ Ἡρακλέος,
 κτησάμενος τὴν βασιλίην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκίτου¹. 7.205.1 Διξῶν² γάρ οἱ ἐόντων
 πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιλείης.
 Ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσηνος³ γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ
 40 τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιλίη.

Die Pläne der Griechen (7.205.2-207)

7.205.2 Ὅς τότε ἦε ἐς Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας⁴ τριηκοσίους καὶ
 τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες· παραλαβῶν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων, τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν
 λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. [...] 7.206.1 Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ
 Λεωνίδην πρῶτους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὀρώντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται
 45 μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίωσι⁵, ἦν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους⁶. μετὰ δέ, Κάρνεια⁷ γάρ σφι
 ἦν ἐμποδῶν⁸, ἔμελλον ὀρτάσαντες⁹ καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ κατὰ τάχος βοηθέειν
 πανδημεί¹⁰. 7.206.2 Ὅς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνένωντο¹¹ καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα
 ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ τῷτὸ Ὀλυμπιάς τούτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα· οὐκων δοκέοντες
 κατὰ τάχος οὕτω διακριθῆσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. 7.207.1
 50 Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενένωντο ποιήσιν· οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς

¹ ἐκ τοῦ ἀ-προσ-δοκίτου unerwartet

² διξοί = att. δισσοί zwei

³ ἔρσην, -ένος männlich

⁴ τοὺς κατ-εστεῶτας "die feststehenden" = die bekannten

⁵ μηδίζω sich den Persern anschließen

⁶ ὑπερ-βάλλομαι hier: aufschieben, sich Zeit lassen

⁷ Κάρνεια Ein in Sparta bedeutendes Fest zu Ehren des Fruchtbarkeitsgotts Karneios, während dessen Feldzüge verboten waren. Wegen dieses Fests erschien Sparta auch zu spät zur Schlacht von Marathon.

⁸ ἐμ-ποδῶν adv. "in den Füßen" = im Weg

⁹ ὀρτάω = att. ἐορτάω

¹⁰ παν-δημεί mit der gesamten Streitmacht

¹¹ ἐνένωντο = att. ἐνενόηντο

έσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρωδέοντες¹ ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. Τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἴσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δέ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλιας κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθέειν, ὡς ἐόντων αὐτῶν ὀλίγων στρατὸν τὸν
55 Μήδων ἀλέξασθαι².

Was der persische Späher beobachtet (7.208-209)

7.208.1 Ταῦτα βουλευομένων σφέων ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἰππέα ἰδέσθαι, ὁκόσοι³ εἰσὶ καὶ ὃ τι ποιεοίεν. Ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς ἀλισμένη⁴ εἶη ταύτῃ⁵ στρατιῇ ὀλίγῃ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. 7.208.2 Ὡς δὲ προσήλασε ὁ ἰππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό⁶ τε καὶ κατώρα⁷ πᾶν μὲν οὐ τὸ
60 στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὄπλα ἔκειτο⁸. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. 7.208.3 Τοὺς μὲν δὴ ὥρα⁷ γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους⁹. Ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθώμαζε καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε· μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως¹⁰ ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἠσυχίην· οὔτε γὰρ τις ἐδίωκε,
65 ἀλογίης¹¹ τε ἐνεκύρησε¹² πολλῆς· ἀπελθὼν τε ἔλεγε πρὸς Ξέρξην, τά περ ὀπίπτεε πάντα.

7.209.1 Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρασκευάζοντο ὡς ἀπολεόμενοι τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ', αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο

¹ κατ-αρρωδέω	fürchten
² ἀλέξω	abwehren
³ ὁκόσοι	= att. ὀπόσοι
⁴ ἀλίζω	versammeln
⁵ ταύτῃ	dort
⁶ ἐθηεῖτο	= att. ἐθεῖτο
⁷ ὥρα	= att. ἐώρα
⁸ τὰ ὄπλα ἔκειτο	<i>Gemeint ist der Ort, wo sie ihren Posten bezogen hatten.</i>
⁹ κτενίζω	kämmen
¹⁰ ἀ-τρεκής, -ές	klar, genau, präzise
¹¹ ἡ ἀ-λογία	<i>hier: keine Beachtung</i>
¹² ἐγ-κυρέω τινός	≈ τυγχάνω τινός

Δημάρητον¹ τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ· 7.209.2 ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα² Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθέλων μαθεῖν τὸ ποιούμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ εἶπε· »Ἡκουσας μὲν
 70 καὶ πρότερόν με, εὔτε ὀρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἀκούσας δὲ γέλωτά
 με ἔθευ³ λέγοντα, τῇ περ ὤρων⁴ ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν
 ἀντία σεῦ, βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. 7.209.3 Ἄκουσον δὲ καὶ νῦν· οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκαται
 μαχησόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. Νόμος γὰρ σφι ἔχων οὕτω
 ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. 7.209.4 Ἐπίστασο δέ, εἰ
 75 τούτους γε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σέ,
 βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον⁵. νῦν γὰρ πρὸς βασιληίην τε καὶ καλλίστην πόλιν τῶν ἐν
 Ἑλλῆσι προσφέρεαι καὶ ἄνδρας ἀρίστους.« 7.209.5 Κάρτα τε δὴ Ξέρξης ἄπιστα ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα
 εἶναι, καὶ δευτέρα ἐπειρώτα, ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχήσονται. Ὁ δὲ
 εἶπε· »Ἦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῆ, τῇ ἐγὼ λέγω.«

Erster Angriff der Perser (7.210-211.2)

80 7.210.1 Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξην. Τέσσερας μὲν δὴ παρεξήκε⁶ ἡμέρας ἐλπίζων αἰεὶ σφραεας
 ἀποδρῆσεσθαι· πέμπτη δέ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ
 διαχρεώμενοι⁷ μένειν, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς, ἐντειλάμενος σφέας
 ζωγρήσαντας⁸ ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. 7.210.2 Ὡς δ' ἐσέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ
 Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί, ἄλλοι δ' ἐπέσήσαν, καὶ οὐκ ἀπηλαύνοντο καίπερ μεγάλως

¹ Δημάρτος *Spartanischer König, von Kleomenes abgesetzt, ging nach Persien ins Exil und begleitete Xerxes' Zug. Er ist einer der vielen klugen Ratgeber bei Herodot, deren Rat nicht befolgt wird.*

² εἰρώτα = att. ἡρώτα

³ γέλωτα ποιόμαί τινα sich über jd. lustig machen

⁴ ὤρων = att. ἐώρων

⁵ αἰίρω = att. αἶρω

⁶ παρ-εξ-ἦκε verstreichen lassen (von welchem Verb?)

⁷ δια- weiterhin

⁸ ζωγρέω (lebendig) gefangennehmen

85 προσπταίνοντες¹. Δῆλον δ' ἐποίεον παντί τεω² καὶ οὐκ ἤκιστα αὐτῷ βασιλεί, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. Ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι' ἡμέρης.

7.211.1 Ἐπεῖτε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως³ περιείποντο⁴, ἐνθαῦτα οὔτοι μὲν ὑπέξῃσαν⁵, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι⁶ ἐπήσαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεύς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὔτοι γε εὐπετέως⁷ κατεργασόμενοι⁸. 7.211.2 Ὡς δὲ καὶ οὔτοι συνέμισγον τοῖσι Ἑλλησι, οὐδὲν πλέον 90 ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς ἀλλὰ τὰ αὐτά, ἅτε ἐν στεينوπόρῳ⁹ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι¹⁰ βραχυτέροισι χρεώμενοι ἢ περ οἱ Ἑλληνες καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρήσασθαι.

Die griechische Taktik (7.211.3-212)

7.211.3 Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι καὶ ὄκως¹¹ ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὀρώντες φεύγοντας βοῆ τε καὶ πατάγῳ ἐπήσαν, οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι 95 εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων· ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνάετο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρώμενοι καὶ κατὰ τέλεα¹² καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. 7.212.1 Ἐν ταύτησι τῆσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θεούμενον¹³ 100 τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου δείσαντα περὶ τῆ στρατιῆ. Τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο, τῆ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. Ἄτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων ἐλπίσαντες σφέας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἴους τε ἔσσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι συνέβαλλον. 7.212.2 Οἱ δὲ

¹ προσ-πταίω (durch einen Stoß) 1. verletzen 2. sich verletzen, hart mitgenommen werden 3. zusammenprallen

² τεω = att. τω = τινί

³ τρηχύς, -εῖα, -ύ rauh, grob

⁴ περι-έπω (meist: pfleglich) behandeln

⁵ ὑπ-έξ-ειμι sich zurückziehen

⁶ ἐκ-δέκομαι (= att. -δέχομαι) übernehmen

⁷ εὐ-πετής, -ές leicht, günstig

⁸ κατ-εργάζομαι überwältigen

⁹ στεινό-πορος mit einem engen Zugang

¹⁰ τὸ δόρυ, δόρατος Speer

¹¹ καὶ ὄκως... *Anakoluth; der ganze Teil ab καὶ ὄκως korrespondiert mit dem vorangehenden ἄλλα τε.*

¹² τὸ τέλος *hier: Truppenverband, vll. Art der Einheit (Infanterie, Reiterei)*

¹³ θεούμενον = att. θεώμενον

Ἕλληνας κατὰ τάξι¹ τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ ὄρος ἐτάχθησαν φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν. Ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι, ἢ τῆ προτεραίῃ ἐνώρων², ἀπήλαυνον.

Der Verrat (7.213-218)

105 7.213.1 Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος, ὃ τι χρήσεται τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἠλθέ οἱ ἐς λόγους· ὃς μέγα τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσασθαι³ ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ ὄρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας καὶ διέφθειρε⁴ τοὺς ταύτη ὑπομείναντας Ἑλλήνων. 7.214.1 Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε, ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω ἀνὴρ Καρύστιος καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεὺς εἰσὶ οἱ εἶπαντες πρὸς βασιλέα
110 τούτους τοὺς λόγους καὶ περιγησάμενοι τὸ ὄρος τοῖσι Πέρσησι, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. 7.215.1 Ξέρξης δέ, ἐπεὶ ἤρεσε⁵, τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσασθαι, αὐτίκα περιχαρῆς γενόμενος ἔπεμπε Ὑδάρνεα καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης· ὀρμέατο⁶ δὲ περὶ λύχνων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιεῖς, ἐξευρόντες δὲ Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας, τότε, ὅτε οἱ Φωκέες φράξαντες τείχει τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπη⁷ τοῦ πολέμου· ἕκ τε
115 τόσο⁸ δὴ κατεδέδεκτο εὐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι.

Der geheime Pfad, so wird nun beschrieben, beginnt westlich von Thermopylai am Fluss Asopos, zieht sich am Berg Anopaia entlang, dessen Namen er auch trägt, und führt nach Alpenoi, östlich des Passes, wo die Griechen ihr Basislager haben.

7.217.1 Κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσαν οἱ Πέρσαι τὸν Ἄσωπὸν διαβάντες ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες ὄρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων. Ἡὼς τε δὴ διέφαινε καὶ οἱ⁹ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ ὄρεος. 7.217.2 Κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ ὄρεος ἐφύλασσαν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Φωκέων χίλιοι ὀπλίται, ῥυόμενοί τε τὴν σφετέρην χώρην
120 καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν. Ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν εἴρηται· τὴν δὲ διὰ

¹ τάξις = att. τάξεις
² ὠρων = att. ἐώρων
³ φέρομαι für sich davontragen, Profit erzielen, eine Belohnung bekommen
⁴ δι-έφθειρε Welcher Aspekt?
⁵ ἤρεσε von ἀρέσκω
⁶ ὀρμέατο = att. ὠρμῶντο
⁷ ἡ σκέπη Schutz
⁸ ἐκ τόσο zeitlich aufzufassen
⁹ οἱ demonstrativ

του ὄρεος ἀτραπὸν ἐθέλονται¹ Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδα ἐφύλασσον. 7.218.1 Ἔμαθον δὲ σφέας οἱ Φωκέες ὠδε ἀναβεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ ὄρος πᾶν ἐὼν δρυῶν² ἐπίπλεον. Ἦν μὲν δὴ νηνεμία³, ψόφου⁴ δὲ γινομένου πολλοῦ, ὡς οἰκός⁵ ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσί, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ ἐνέδυνον τὰ ὄπλα, καὶ αὐτίκα οἱ
125 βάρβαροι παρήσαν. 7.218.2 Ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἐν θώματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον⁶ ἐνεκύρησαν⁷ στρατῶ. Ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας⁸, μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο Ἐπιάτην, ὀποδαπός⁹ εἶη ὁ στρατός, πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως¹⁰ διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. 7.218.3 Οἱ δὲ Φωκέες ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι¹¹ πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ ὄρεος τὸν κόρυμβον¹²
130 ἐπιστάμενοι¹³ ὡς ἐπὶ σφέας ὀρμήθησαν ἀρχήν¹⁴ καὶ παρεσκευάδατο¹⁵ ὡς ἀπολεόμενοι. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάτην καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο¹⁶, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ ὄρος κατὰ τάχος¹⁷.

Das Orakel und der Abzug der anderen Griechen (7.219-220)

7.219.1 Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱερά¹⁸ ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοί¹⁹ σφι θάνατον, ἐπὶ δὲ²⁰ καὶ αὐτόμολοι²¹ ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες¹ τῶν

¹ ὁ ἐθέλοντής	Freiwilliger
² ἡ δρυς, δρυός	Eiche
³ ἡ νηνεμία	Windstille (v <i>privativum</i> + ἄνεμος)
⁴ ὁ ψόφος	Geräusche, Lärm
⁵ οἰκός	= <i>att.</i> εἰκός
⁶ ἀντί-ξοος	gegnerisch
⁷ ἐγ-κύρω τινί	begegnen
⁸ κατ-αρρωδέω	fürchten
⁹ ὀπο-δαπός	aus welchem Land
¹⁰ ἀτρεκέως	genau, zweifelsfrei
¹¹ τὸ τόξευμα, -ατος	Pfeilbeschuss
¹² ὁ κόρυμβος	Gipfel
¹³ ἐπιστάμενοι	<i>fälschlich! Ungewöhnlicher Gebrauch des Worts.</i>
¹⁴ ἀρχήν	<i>adverbial:</i> von Anfang an, eigentlich
¹⁵ παρ-εσκευάδατο	<i>in imperfektischem Sinn, s. 219,2</i>
¹⁶ οὐδένα λόγον ποιέομαί τινος	jd. gar nicht beachten
¹⁷ κατὰ τάχος	in aller Eile
¹⁸ εἰς-ιδὼν ἐς τὰ ἱερά	<i>extis inspectis;</i> ἱερόν <i>hier</i> Opfertier
¹⁹ ἠοί	<i>Dat. zu ἠώς</i> Tagesanbruch, "Eos"
²⁰ ἐπὶ δέ	und dann, und dazu
²¹ αὐτό-μολος	Überläufer (-μολος <i>vgl.</i> βλώσκω < *μλώσκω gehen)

135 Περσέων τὴν περίοδον. Οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκοποῖ² καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης. 7.219.2 Ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφραγίσσοντο αἱ γνώμαι· οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον³. Μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες⁴ οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ⁵ παρεσκευάδατο⁶. 7.220.1 Λέγεται δὲ καί, ὡς αὐτὸς σφραγίσσοντο Λεωνίδῃς, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεούσι οὐκ ἔχριν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν, ἐς τὴν ἦλθον φυλάζοντες ἀρχὴν. 7.220.2 Ταύτη⁷ καὶ μᾶλλον τὴν γνώμην πλείστος εἰμί⁸ Λεωνίδην, ἐπεῖτε ἦσθετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύμους⁹ καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν¹⁰, κελεύσαι σφείας ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχριν· μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο¹¹. 7.220.3 Ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου ἢ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον¹² γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἢ τὸν βασιλέα σφείων ἀπολέσθαι. Ταῦτα δὲ σφί ἐν ἔπεισι ἐξαμέτροισι χροῶ λέγοντα ὦδε·

7.220.4 Ὑμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες¹³ εὐρυχόροιο,

ἢ μέγα ἄστυ_ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσεΐδῃσι

150 πέρθηται¹⁴, ἢ τὸ μὲν οὐχί, ἀφ' Ἡρακλέους δὲ γενέθλης

πενθήσει¹⁵ βασιλῆ φθίμενον¹⁶ Λακεδαιμόνος οὐροσ¹⁷.

¹ οἱ ἐξ-αγγελίαντες *Artikel beim Prädikatsnomen: die ersten, die die Ankunft der Perser als Tatsache (ἐξ-) berichteten, nachdem die Prophezeiung des Megistias es schon zuvor hatte ahnen lassen*
² οἱ ἡμερό-σκοποῖ die, die am Tag Wache hielten
³ ἀντι-τείνω dagegenhalten
⁴ δια-κρίνομαι *D.P.* sich trennen
⁵ αὐτοῦ dort, an Ort und Stelle
⁶ παρ-εσκευάδατο *im Sinne eines Imperfekts gebraucht, s. 218,3*
⁷ ταύτη hier, in diesem Punkt
⁸ πλείστος τὴν γνώμην εἰμί ich glaube am ehesten
⁹ ἀ-πρό-θυμος mutlos
¹⁰ συν-δια-κινδυνεύειν συν- mit Leonidas, δια- bis zum Ende, ganz
¹¹ ἐξ-αλείφω auswischen
¹² ἀνα-στατος *(von Städten und Ländern) zerstört*
¹³ ὁ οἰκήτωρ, -ορος Bewohner
¹⁴ πέρθω zerstören
¹⁵ πενθέω betrauern
¹⁶ φθίνω *u.* φθίνομαι schwinden, sterben
¹⁷ ὁ οὐρος = *att.* ὄρος Grenze

Οὐ γὰρ τὸν¹ ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην². Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἐ φημί
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσηται.³

155 Ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον⁴ Λεωνίδην καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι⁵ μούνων Σπαρτηγέων
ἀποπέμψαι⁶ τοὺς συμμάχους μᾶλλον ἢ γνώμη διενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς
οἰχομένους.

7.221.1 Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε, ὅτι καὶ τὸν μάντιν, ὃς εἶπετο
τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστήν τὸν Ἀκαρνήνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν⁷ ἀπὸ Μελάμποδος,
160 τοῦτον εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπτων, ἵνα μὴ
συναπόληταί σφι. Ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπέλιπε, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον
έόντα οἱ μουνογενέα ἀπέπεμψε.

Wir hören, dass neben den Spartanern die Thebaner und Thespier bei Leonidas blieben: die Thebaner als Geiseln, die Thespier unter Demophilos freiwillig.

Der Kampf (7.223)

165 7.223.1 Ξέρξης δέ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος⁸ σπονδὰς ἐποιήσατο, ἐπισχῶν χρόνον⁹ ἐς ἀγορῆς κου
μάλιστα πληθῶρην¹⁰ πρόσσοδον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο¹¹ ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω· ἀπὸ γὰρ τοῦ
ὄρεος ἢ κατάβασις συντομωτέρη τε ἐστὶ καὶ βραχύτερος ὁ χώρος πολλὸν ἢ περ ἢ περιόδός τε καὶ

¹ τὸν *demonstrativ; Xerxes oder der Krieg könnten gemeint sein.*

² ἀντι-βίην *im Kampf*

³ σχήσεσθαι... δάσηται (δατέομαι in Stücke reißen): *stark homerischer Klang, vgl. Il. 9,654f. Ἄμφι δέ τοι τῆμῃ κλισίῃ καὶ νηϊ μελαίνῃ / Ἔκτορα καὶ μεμαῶτα μάχης σχήσεσθαι ὄϊω. – 17,502f. οὐ γὰρ ἔγωγε / Ἔκτορα Πριαμίδην μένεος σχήσεσθαι ὄϊω, / πρὶν γ' ἐπ' Ἀχιλλῆος καλλιτρέχε βήμεναι ἵππω / νῶϊ κατακτείναντα, φοβῆσαι τε σίχας ἀνδρῶν / Ἀργείων, ἢ κ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισιν ἀλοίῃ. – 23,21 Ἔκτορα δεῦρ' ἐρύσας δώσειν κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.*

δάσηται *Auch Leonidas' Leichnam wird verstümmelt werden.*

⁴ ἐπι-λέγομαι *überdenken, bei Herodot auch lesen*

⁵ κατα-τίθεμαι *sichern*

⁶ ἀπο-πέμψαι, *vll. auch οἴχεσθαι* *weiterhin abhängig zu denken von τὴν γνώμην πλεῖστος εἶμι*

⁷ ἀνέκαθεν *der Abstammung nach*

⁸ ἀνα-τέλλω *(v. Gestirnen) aufgehen*

⁹ χρόνον *adverbial: eine Zeitlang*

¹⁰ ἀγορῆς πληθῶρη *die Zeit, wo der Markt sich füllt: Vormittag*

¹¹ ἐπι-στέλλω *hier eher empfehlen als anordnen*

170 ανάβασις. 7.223.2 Οἱ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξην προσήισαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνας, ὡς
τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιούμενοι, ἤδη πολλῶ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήισαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ
αὐχένος. Τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνά τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς
τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο. 7.223.3 Τότε δὲ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἔπιπτον πλήθει πολλοὶ
τῶν βαρβάρων· ὀπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα, αἰεὶ
ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. Πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν καὶ διεφθείροντο,
πολλῶ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. 7.223.4
175 Ἄτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντα σφίσι ἔσσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιόντων τὸ ὄρος,
ἀπεδείκνυντο ῥώμης, ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρβάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες.

Tod des Leonidas (7.224-225.1)

7.224.1 Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλέοσι αὐτῶν τηνικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατηγότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι
διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. Καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος καὶ
ἕτερομετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ
180 οὐνόματα, ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων. 7.224.2 Καὶ δὴ Περσέων πίπτουσι ἐνθαῦτα
ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ
τῆς Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. Ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου μὲν τοῦ βασιλέος
ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεος παῖς· ὃς καὶ ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον
πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε ὡς μούνης οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου. 7.225.1 Ξέρξῳ τε δὴ δύο
185 ἀδελφοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχόμενοι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω Περσέων τε καὶ
Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγένετο πολλός, ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνας ὑπεξείρυσαν καὶ
ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. Τοῦτο δὲ συνεστήκεε, μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο.

"Last Stand" auf dem Hügel (7.225.2)

7.225.2 Ὡς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνας, ἐνθευτεν ἤδη ἕτεροιοῦτο τὸ νεῖκος· ἕς τε γὰρ τὸ
στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τείχος ἐλθόντες ἴζοντο ἐπὶ τὸν
190 κολωνὸν πάντες ἄλλες οἱ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. Ὁ δὲ κολωνός ἐστὶ ἐν τῇ ἐσόδῳ, ὅκου νῦν ὁ λίθινος
λέων ἔστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. 7.225.3 Ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτῶν

ἐτύγχανον ἔτι περιεῶσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθεν περισταδόν.

Bemerkenswerte Spartaner (7.226-227)

195 7.226.1 Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων ὁμως λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης· τὸν τότε φασὶ εἰπεῖν τὸ ἔπος, πρὶν ἢ συμμίξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχινίων ὡς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπίωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀιστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτο πλήθος αὐτῶν εἶναι. 7.226.2 Τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τοῦτοισι εἰπεῖν ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ Μήδων πλήθος, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος
200 ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. 7.227.1 Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιουτότροπα ἔπεα φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα· μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεύσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοί, Ἄλφεός τε καὶ Μάρων Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ εὐδοκίμεε μάλιστα τῷ οὔνομα ἦν Διθύραμβος Ἄρματίδew.

Inschriften für die Helden von Thermopylai (7.228)

7.228.1 Θαφθεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτη, τῇ περ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ
205 Λεωνίδew ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

7.228.2 Ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται, τοῖσι δὲ Σπαρτιήτησι ἰδίῃ·

ᾧ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε

210 κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

7.228.3 Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο, τῷ δὲ μάντι τόδε·

Μνήμα τόδε κλεινοῖο Μειστιά, ὄν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε κήρας ἐπερχομένας σάφα εἰδώς
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνα προλιπεῖν.

215

7.228.4 Ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτύονες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μειστίεω Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεος ἐστὶ κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.